

**ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАКТИКАМ:  
СУДОВА ПРАКТИКА ТА РЕАЛЬНІСТЬ  
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**Тімофєєва Лілія Юрїївна**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального права,*

*Національний університет «Одеська юридична академія»  
м. Одеса, Україна*

В умовах воєнного стану продовжується вчинення корупційних кримінальних правопорушень. Воєнний стан не зупиняє поширення таких практик. Навпаки з'являються специфічні практики з використанням такого стану. Питанню протидії корупції приділяють доволі багато уваги вчені та науковці, зокрема Ю. В. Баулін, М. І. Хавронюк, Д. Г. Михайленко, Ю. А. Пономаренко, В. О. Туляков та ін. Разом з тим, судова практика не відображує всього спектру діянь, які реально вчиняються, а принцип невідворотності відповідальності не реалізується в повній мірі.

В Єдиному державному реєстрі судових рішень за ключовими словами «корупційні правопорушення» в Одеській обл. з 22.02.2022 по 12.09.2024 року було знайдено 457 вироків, з них 28 вироків за категорією «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Це лише частина корупційних правопорушень, але враховуючи обсяг роботи сфокусуємося на них. З них 12 було вчинено до 2022 року, за ст. 367 КК – 1 вирок, за ст. 368 КК – 3 вироки, за ст. 369 КК – 3 вироки, за ст. 369-2 КК – 9 вироків. У 15 ситуаціях було призначено штраф як вид покарання. В одній ситуації – позбавлення волі.

У зв'язку з воєнним станом, значна кількість вироків стосується порушень, спрямованих на ухилення від призову та мобілізації, та зокрема пов'язаних з цим корупційних схем. Вище вже аналізувалися новини та соціологічні дослідження, які стосуються відповідних питань.

Інспектор обліку мобілізаційної роботи у березні 2022 та протягом 2023 року отримував неправомірну вигоду за здійснення впливу на прийняття рішення посадових осіб, а також військово-лікарської комісії щодо визнання осіб не придатним до військової служби, та видання на підставі цього військово-облікових документів за умови надання йому неправомірної вигоди у розмірі по 2000-3000 доларів США за кожного.

Затверджено угоду про визнання винуватості, за ч. 2 ст. 369-2 КК України призначено покарання у вигляді штрафу (вирок Саратського райсуду Одеської обл. від 20.03.2024, справа № 513/398/24). За аналогічною справою також було призначено штраф (вирок Приморського райсуду м. Одеси від 10.11.2023, справа № 522/20913/23).

Широка практика щодо вчинення корупційних правопорушень серед військовослужбовців. Зокрема військовослужбовець запропонував сприяння у продовженні перебування у подальшому відрядженні за плату, з метою виконання спеціальних завдань, що дає право на виплату щомісячної додаткової винагороди під час дії воєнного стану. Військовослужбовцю за ч. 1 ст. 368 КК України призначено покарання у виді 4 місяців арешту з утриманням на гауптвахті (вирок Комінтернівського райсуду Одеської обл. від 6.02.2024, справа № 504/63/24). Вироки також пов'язані із переведенням до іншої частини за «плату» (Вирок Суворовського райсуду міста Одеси, справа № 523/13361/24); вплив командира військової частини на співробітників СБУ, з метою не проведення щодо підлеглого поглиблених перевірочних заходів (Вирок Суворовського райсуду м. Одеси від 22.04.2024, справа № 523/6166/24). У цих справах також було призначено штраф як вид покарання. Враховуючи особливості військової служби, закритість цієї системи, залишається лише припущеннями можливість погодження командиром своїх дій з вищим керівництвом. У разі такого погодження це виглядало б як робоча схема отримання неправомірної вигоди з наявністю ієрархії. В контексті пропорційного реагування доцільно було б провести більше перевірочних заходів, спрямованих на встановлення та попередження таких фактів в подальшому, а також притягнення винуватих осіб до відповідальності.

Дані офіційної статистики щодо доволі широкого призначення покарання у вигляді штрафу щодо корупційних кримінальних правопорушень підтверджуються і конкретними прикладами практики. Справа Комінтернівського райсуду Одеської обл. від 22.05.2024, стосується засудження голови сільської ради в Одеській обл., який 11.08.2023 повідомив підприємця, що подальша участь у тендерних закупівлях з питань будівництва та ремонту, а також інша співпраця можлива лише за умови передачі йому 10% від суми отриманої підприємцем за Договором виконання робіт з капітального ремонту а саме: укриття опорного закладу освіти вартістю 985943,86 гривень. Затверджено угоду про визнання винуватості, за ч. 2 ст. 369-2 КК України, призначено покарання у виді штрафу (вирок Комінтернівського райсуду Одеської обл. від 22.05.2024, справа № 504/4953/23). Ця справа демонструє складнощі для бізнесу щодо

ведення справ законним шляхом та наявність низки корупційних ризиків у законодавстві. Також складнощі пов'язані із розкриттям злочинної діяльності інших причетних осіб. Навіть в умовах війни реалізуються схеми, що стосуються отримання дозволів. Видається, що ситуація може бути покращена шляхом спрощення отримання дозволів та додержанням єдиних стандартів їх отримання. Країна має розвиватись та здійснювати підприємницьку діяльність. Бізнес має підтримуватись з боку держави. Але за результатами опитування корупція на першому місці серед перешкод для підприємницької діяльності.

Також є і інші справи, які стосуються вимоги корупційних оплат від підприємців. Попри війну нажалі залишилися корупційні кримінальні правопорушення, пов'язані з «дахуванням» або певним «дозволом на роботу» не зовсім легальних підприємців, характерні для Одеси та не тільки. Зокрема справи стосувались отримання грошових коштів за не створення перешкод у здійсненні торгівельної діяльності, за безперешкодну роботу паркувальних майданчиків (вирок Малиновського райсуду м. Одеси від 31.05.2024, справа № 521/4649/24). У даній справі суд призначив більш обтяжливе покарання, ніж запропоновано стороною обвинувачення, оскільки на думку суду держава очікувала від особи дій, які спрямовані за здійснення від її імені захисту громадян. Він займав доволі значну посаду – старший дільничний офіцер поліції, мав звання капітана. При цьому він не випадково зробив трагічну помилку та піддався миттєвої слабкості, а обрав моделлю своєї поведінки на службі отримання неправомірної вигоди, як щомісячну зарплатню, зробив із своєї роботи злочинний промисел. Суд не знайшов підстав для застосування ст. 69 або ст. 75 КК. Таких прикладів вироків достатньо мало, хоча видається, що строк позбавлення волі непропорційно м'який (2 роки), порівняно із систематичністю вчинення відповідних діянь та обґрунтуванням суду. Практики щодо «дахування» підприємців продовжуються, незважаючи на умови воєнного стану.

Водночас, досліджуючи новини щодо вручення підозри про вчинення корупційних діянь, викриття корупційних схем, мало б складатись враження щодо більш видимої протидії корупційним практикам. Що не завжди відповідає дійсності. Наприклад, у жовтні 2024 року було викрито масові корупційні схеми МСЕК щодо встановлення інвалідності для ухилення від мобілізації, а також отримання пенсії за інвалідністю додатково до заробітної плати. Зокрема було з'ясовано, що 61 прокурор Хмельницької обл. має інвалідність та отримує чималу пенсію додатково до зарплати. Корупційні практики також було викрито у інших областях. З цього

приводу 22.10.2024 Президентом було скликано засідання РНБО. Розслідування тривають.

Такі вади системи підтверджуються і практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). 13 березня 2025 року було прийнято рішення ЄСПЛ по справі В'ячеславова та інші проти України (заявки № 39553/16 та 6 інших). Ця справа стосується масових заворушень, які відбулись 2 травня 2014 року в Одесі. Дії винуватих осіб призвели до вбивств і насильницької смерті 48 людей і поранень приблизно 247 осіб. Водночас, правоохоронні органи та міська влада не забезпечили належне реагування на такі події, хоча попередньо мали відповідну інформацію та готувались до реагування заворушення. Також, правоохоронні органи протягом майже 11 років не забезпечили ефективне розслідування такої події. ЄСПЛ встановив порушення ст. 2 та 8 Конвенції про захист прав та основоположних свобод.

Але встановлення порушення не зобов'язує притягти до відповідальності винуватих осіб. Відшкодування потерпілим здійснюється з державного бюджету (з кишені платників податків). Декільком винуватим за цією справою особам вдалося безперешкодно звільнитись зі служби та втекти з країни. Рішення демонструє системний вплив корупційних практик в правоохоронній системі і не тільки в Одесі.

Корупція серед державних службовців є надзвичайно небезпечним явищем. Має бути налагоджена система прозорого контролю за рішеннями державних службовців, особливо якщо це стосується виплат. Окрім цього заробітна плата має бути достатньою (та пропорційною реальному навантаженню та кваліфікації співробітника) щоб державний службовець цінував свою роботу та не виникало потреби займатись корупційними практиками. Хоча у випадку прокурорів та суддів, які мають достатньо високу заробітну плату, зокрема завдяки реформам, це не спрацювало. Необхідним є забезпечення нульової толерантності до корупції

Принцип презумпції невинуватості є основоположним принципом кримінального права та має реалізовуватись. Водночас, у протидії у корупції цим принципом, а також принципом юридичної визначеності часто зловживають.

Отже, реагування на корупційні правопорушення потребують комплексного підходу, який включає: 1) власне забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень та призначення їм пропорційного покарання та/або застосування заходів кримінально-правового характеру; 2) здійснення моніторингу статистичних даних, аналітику корупційних правопорушень з метою формування ефективних та

пропорційних стратегій протидії, аналітики особливостей таких правопорушень та прогнозування рівня їх вчинення; 3) здійснення просвітницької діяльності серед населення щодо рівня небезпеки таких правопорушень, особливостей їх вчинення; 4) забезпечення гарантій для викривачів та ін.; 5) цільового використання відшкодованих коштів від корупційних правопорушень та відповідного звітування.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-114>

## **ТРАНСПЛАНТОЛОГІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В НОРМИ КАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ**

**Тома Маріана Георгіївна**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального права,*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
м. Чернівці, Україна*

У сучасних реаліях інтеграції України до світового співтовариства та активної взаємодії з міжнародними організаціями особливої важливості набуває потреба у реалізації ефективної правової реформи. Основним завданням цієї реформи є забезпечення гармонізації національного законодавства з положеннями міжнародного права. Кожна цивілізована держава прагне гармонізувати своє національне право і законодавство з нормами міжнародного права. Значення міжнародного права постійно зростає, що зумовлено передусім посиленням тенденцій взаємозалежності та взаємовпливу держав у контексті сучасних процесів глобалізації.

З огляду на те, що сьогодні перед Україною постає складне й водночас надзвичайно важливе завдання інтеграції до загальноєвропейського простору, актуальність як впровадження норм міжнародного права у структуру національного законодавства, так і детального вивчення цього процесу стає беззаперечною необхідністю. Така адаптація не лише наближує країну до стандартів Європейського Союзу, але й сприяє формуванню нових правових підходів, що відповідають вимогам сучасності та міжнародної співпраці.

Імплементація норм міжнародного права – це багатовимірний та тривалий процес, який водночас має як правовий, так і організаційний характер. З одного боку, він передбачає інтеграцію міжнародних норм і